

Κόκκινος Συναγερμός ή Business as usual? Ποιες οι δυνητικές επιπτώσεις της τουρκο-ισραηλινής προσέγγισης για Ελλάδα και Κύπρο;

του Δρα Θεόδωρου Τσακίρη

Επικούρου Καθηγητή Γεωπολιτικής & Οικονομικών των Υδρογονανθράκων,
Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, Συντονιστή Ενεργειακού Προγράμματος ΕΛΙΑΜΕΠ

Ιούλιος 2016

ΚΕΙΜΕΝΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Νο 76/2016

Copyright © 2016

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (ΕΛΙΑΜΕΠ) & Θεόδωρος Τσακίρης¹

Λεωφ. Βασιλίσσης Σοφίας 49, 10676, Αθήνα

Τηλ: (+30) 210 7257110-1, fax: (+30) 210 7257114,

e-mail: eliamep@eliamep.gr,

url: www.eliamep.gr

Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος

Κείμενο Εργασίας Νο 76/2016

Κόκκινος Συναγερμός ή Business as usual?

Ποιες οι δυνητικές επιπτώσεις της τουρκο-ισραηλινής προσέγγισης για Ελλάδα και Κύπρο;

Δρ. Θεόδωρος Τσακίρης

Επικουρος Καθηγητής Γεωπολιτικής & Υδρογονανθράκων Παν.Λευκωσίας,

Συντονιστής Ενεργειακού Προγράμματος ΕΛΙΑΜΕΠ

¹ Το ΕΛΙΑΜΕΠ δεν υιοθετεί ως ίδρυμα πολιτικές θέσεις. Καταβάλλει μάλιστα προσπάθεια να παρουσιάζονται στα πλαίσια των εκδηλώσεων του και στο μέτρο του δυνατού όλες οι υπάρχουσες απόψεις. Υπό το πρίσμα αυτό, οι αναλύσεις και οι γνώμες που δημοσιεύονται στις σειρές του θα πρέπει να αποδίδονται αποκλειστικά στους συγγραφείς και να μην θεωρούνται ότι αντιπροσωπεύουν απαραίτητα τις απόψεις του ιδρύματος, του διοικητικού συμβουλίου του, της διεύθυνσης ή των κατά περίπτωση και καθ' οιονδήποτε τρόπο συνεργαζομένων φορέων.

Σύντομο Βιογραφικό:

Ο Δρ. Θεόδωρος Τσακίρης είναι Επίκουρος Καθηγητής Γεωπολιτικής & Οικονομικών του Πετρελαίου και του Φυσικού Αερίου στη Σχολή Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Λευκωσίας. Από τον Μάρτιο του 2014 συμμετέχει ως Μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της κρατικής Εταιρείας Υδρογονανθράκων της Κύπρου-ΕΥΚ, ενώ από τον Σεπτέμβριο του 2014 διορίσθηκε από τον Πρόεδρο Αναστασιάδη στο Συμβούλιο Γεωστρατηγικών Μελετών της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ο Δρ. Τσακίρης είναι επίσης ο Επικεφαλής του Προγράμματος Γεωπολιτικής της Ενέργειας του ΕΛΙΑΜΕΠ και Εταίρος του Προγράμματος Νότιας Ευρώπης του LSE Ideas στο London School of Economics. Το πρώτο εξάμηνο του 2010 συνεργάστηκε με το γραφείο του Υφυπουργού Ενέργειας της Ελλάδος κ. Γιάννη Μανιάτη ως Ειδικός Επιστημονικός Σύμβουλος σε θέματα διεθνών αγωγών πετρελαίου & φυσικού αερίου, ενώ την περίοδο 2008-2009 υπηρέτησε ως Υπεύθυνος Πολιτικού Σχεδιασμού της Ειδικής Γραμματείας Διεθνούς Ενεργειακής Πολιτικής του Υπουργείου Ανάπτυξης. Με την ιδιότητά του αυτή συμμετείχε σε δεκάδες υπουργικές και διυπουργικές αποστολές στο εξωτερικό ενώ εκπροσώπησε το Γραφείο του Υπουργού Ανάπτυξης και στο Δ.Σ. του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας (International Energy Agency). Από το 2002 και μετά ο Δρ. Τσακίρης έχει εργαστεί με την ιδιότητα του Επιστημονικού Συνεργάτη σε θέματα ΚΕΠΠΑ, Αμερικανικής Εξωτερικής Πολιτικής, Μετα-Σοβιετικών Σπουδών και Ενεργειακής Ασφάλειας στο Υπουργείο Εξωτερικών κατά την Ελληνική Προεδρία της Ε.Ε., στο Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (Ι.Δ.Ο.Σ.), στο Ινστιτούτο Αμυντικών Αναλύσεων (Ι.Α.Α.) του Υπουργείου Εθνικής Αμύνης, και στην Επιτροπή Άμυνας & Εξωτερικών της Βουλής ως Επιστημονικός Συνεργάτης Βουλευτή (2004-2007). Ο κ. Τσακίρης είναι Διδάκτωρ Στρατηγικών Σπουδών του Παντείου Πανεπιστημίου, όπου φοίτησε με υποτροφία της Ε.Ε.. Κατέχει επίσης τον τίτλο (Summa Cum Laude) M.A. in International Security Studies του Πανεπιστημίου Georgetown, όπου και φοίτησε ως μεταπτυχιακός υπότροφος των ιδρυμάτων Fulbright και Λ. Βουδούρη. Έχει συγγράψει 10 μονογραφίες και περίπου 20 άρθρα, μελέτες και κεφάλαια συλλογικών τόμων που έχουν κυκλοφορήσει στα ελληνικά και τα αγγλικά συμπεριλαμβανομένων άρθρων σε peer-reviewed journals όπως τα περιοδικά Comparative Strategy, Foreign Affairs (Hellenic Edition), Journal of Energy Security, Perceptions, Αγορά Χωρίς Σύνορα & Γεωστρατηγική.

(tsakiris@eliamep.gr)

Κόκκινος Συναγερμός ή Business as usual? Ποιες οι δυνητικές επιπτώσεις της τουρκο-ισραηλινής προσέγγισης για Ελλάδα και Κύπρο;

Η ανακοίνωση της επίτευξης αρχικής συμφωνίας επί των γενικών κατευθύνσεων που θα οριστικοποιήσουν την πορεία εξομάλυνσης των τουρκο-ισραηλινών σχέσεων, όπως αυτή ανακοινώθηκε στη Ζυρίχη στις 17 Δεκεμβρίου 2015, σε συνδυασμό με την επίσκεψη του Προέδρου της Παλαιστινιακής Αρχής κ. Mahmurad Abbas στην Αθήνα στις 20-21 Δεκεμβρίου του ίδιου έτους, μπορεί να έδωσαν την εντύπωση ότι το ρολόι είχε γυρίσει πίσω στην περίοδο 1996-2006 όταν η τουρκο-ισραηλινή συμμαχία άνθιζε. Το γεγονός ότι η επίσκεψη Abbas συνέπεσε με την απόφαση της Ελληνικής Βουλής να απαιτήσει από την κυβέρνηση της Ελλάδος όπως αναγνωρίσει το “Παλαιστινιακό κράτος” στα σύνορα του 1967 και συνδυάστηκε με τη συμβολική απόφαση του κ. Τσίπρα να αντικατασταθεί ο όρος Παλαιστινιακή Αρχή με τον όρο Παλαιστίνη σε όλα τα επίσημα έγγραφα του ελληνικού κράτους. Τα γεγονότα αυτά ίσως επέτειναν την αίσθηση ότι είχε συμβεί κάτι πολύ σοβαρό στην Ζυρίχη μεταξύ Τουρκίας και Ισραήλ.

Το ψήφισμα του Ελληνικού Κοινοβουλίου που ακολουθεί ανάλογα ψηφίσματα ευρωπαϊκών κοινοβουλίων από το 2014, όπως έγινε στην περίπτωση της Βρετανίας και της Γαλλίας, αποσκοπεί στη δημιουργία κινήτρων για την επανέναρξη των ειρηνευτικών διαπραγματεύσεων στο Παλαιστινιακό και δεν είναι σε καμία περίπτωση δεσμευτικό για την ελληνική κυβέρνηση. Η απόφαση του κ. Τσίπρα αν και μεστή συμβολισμού, δεν μπορεί να παρερμηνευτεί από τους Ισραηλινούς ως αναγνώριση Παλαιστινιακού Κράτους και απέχει παρασάγγας από τη στάση άλλων ευρωπαϊκών κρατών, όπως η Σουηδία, η οποία όντως έχει προχωρήσει τυπικά και ουσιαστικά σε αναγνώριση “Παλαιστινιακού Κράτους”.

Είναι άλλωστε μάλλον απίθανο να μην είχε υπάρξει εκ των προτέρων συνεννόηση ή έστω ενημέρωση των Ισραηλινών από την Αθήνα για την πρόθεση του Ελληνικού Κοινοβουλίου πολύ πριν από την ανακοίνωση της τουρκο-ισραηλινής συμφωνίας στη Ζυρίχη. Σε κάθε περίπτωση η ελλαδική στάση είναι συνεπής με το αμοιβαία αποδεκτό επίπεδο διπλωματικής ευελιξίας που Αθήνα και Τελ Αβίβ αναγνώρισαν ο ένας στον άλλο όταν ξεκίνησε η στρατηγική συνεργασία Ελλάδας-Ισραήλ μετά τα γεγονότα του Μαβί Μαρμαρά τον Ιούνιο του 2010.

Παρά το αυξημένο επίπεδο στρατιωτικής συνεργασίας -ιδίως μεταξύ των Πολεμικών Αεροποριών των δύο κρατών- το Ισραήλ και η Ελλάδα δεν διαθέτουν κοινά θαλάσσια σύνορα, ενώ η δυναμική της ενεργειακής

τους συνεργασίας δεν προχώρησε σε βαθμό ανάλογο με αυτόν ανάμεσα στην Κύπρο και το Ισραήλ, αν και η ισραηλινή εταιρία Ratio Oil που συμμετέχει με 15% στην κοινοπραξία εκμετάλλευσης του πεδίου Λεβιάθαν είχε επιδιώξει να συμμετάσχει στην εξερεύνηση συγκεκριμένων περιοχών των ελληνικών θαλασσών. Η Κύπρος έχει υπογράψει συμφωνία ΑΟΖ με το Ισραήλ μολονότι συνεχίζει η εκκρεμότητα με τη μη-υπογραφή Συμφωνίας Κοινής Εκμετάλλευσης (Common Unitization Agreement-CUA) που είναι νομικά απαραίτητη για την ανεμπόδιστη νομικά ανάπτυξη του πεδίου Αφροδίτη. Οι ισραηλινές εταιρίες Avner Oil Delek και Drilling αναπτύσσουν το μοναδικό πεδίο Υ/Α που διαθέτει η Κυπριακή Δημοκρατία ελέγχοντας το 30% της κοινοπραξίας μαζί με τις Noble και Shell, αν και την ίδια ώρα ηγούνται - τουλάχιστον από το 2013- του φιλοτουρκικού λόμπυ στο Ισραήλ που επιδιώκει την εξομάλυνση των διμερών σχέσεων για να κατασκευάσει τον αγωγό αερίου Λεβιάθαν-Τζεϋχάν.

Από την άποψη αυτή η Κύπρος, συγκριτικά με την Ελλάδα, κινδυνεύει να ζημιωθεί πολύ πιο ουσιαστικά από μια ενδεχόμενη τουρκο-ισραηλινή επαναπροσέγγιση εφόσον αυτή αγνοήσει τα ζωτικά συμφέροντα του Κυπριακού Ελληνισμού. Είναι προφανές ότι ένα Ισραήλ που υποθετικά θα μπλοκάρει την υπογραφή της CUA, θα ξαναρχίσει την εξαγωγή επιθετικού στρατιωτικού υλικού προς την Άγκυρα και θα δώσει το πράσινο φώς στις Delek/Noble να πωλήσουν αέριο στην Τουρκία μέσω ενός αγωγού που θα διατρέχει -ενάντια στη θέληση της Λευκωσίας- την Κυπριακή ΑΟΖ, θα καταστρέψει τις σχέσεις του με τη Λευκωσία ακυρώνοντας *de facto* τα όποια οφέλη απέσπασε ο Κυπριακός Ελληνισμός μετά το 2010. Και είναι σημαντικό εν προκειμένω να σημειωθεί ότι το κείμενο της τελικής συμφωνίας εξομάλυνσης των διμερών σχέσεων προνοεί ρητά ότι «all restrictions on diplomatic, security, military and intelligence cooperation will be lifted».²

Εάν επικρατήσει ένα τέτοιο υποθετικό σενάριο, το Ισραήλ θα ζημιώσει σοβαρότατα τις σχέσεις του πρωτίστως με την Αθήνα και σε μικρότερο βαθμό με το Κάιρο, δίνοντας μια άλλη δυναμική στην τριμερή συνεργασία Αθηνών-Καΐρου-Λευκωσίας. Εν τη απουσία επίλυσης του Κυπριακού η κατασκευή ενός τουρκο-ισραηλινού αγωγού μέσα από την Κυπριακή ΑΟΖ -κάτι που αποτελεί τη μοναδική ρεαλιστική όδευση με δεδομένες τις σχέσεις Ισραήλ-Λιβάνου-Συρίας και του ενδο-Συριακού χάους- θα μπορούσε να αποτελέσει έμμεση πλην σαφή αναγνώριση της αυτοαποκαλούμενης “ΤΒΔΚ” από το Ισραήλ. Μια τέτοια κίνηση, που το Ισραήλ δεν διανοήθηκε να κάνει ακόμη και κατά το ζενίθ του τουρκο-ισραηλινού άξονα (1996-2006), θα ήταν ιδιαιτέρως προβληματική για το Τελ Αβίβ καθώς θα ενίσχυε την ευρωπαϊκή τάση διπλωματικής αναγνώρισης της Παλαιστινιακής Αρχής, αυξάνοντας τις πιθανότητες η ομολογουμένως “προχωρημένη” σουηδική στάση να βρει μιμητές μεταξύ και άλλων κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σε κάθε περίπτωση, η πιθανότητα να συνηγορήσει το Τελ Αβίβ στην κατασκευή ενός αγωγού που θα εξάγει αέριο από το Λεβιάθαν στην Τουρκία παραμένει προς το παρόν περιορισμένη ακόμη και μετά τη σταδιακή εξομάλυνση των τουρκο-ισραηλινών σχέσεων, εξομάλυνση που φαίνεται να έχει τεθεί στο «ράφι» μετά το διπλωματικό «μούδιασμα» που έχει προκαλέσει το πραξικόπημα της 15^{ης} Ιουλίου. Η αρχική συμφωνία επί των αρχών της διαδικασίας εξομάλυνσης που υπογράφηκε στη Ζυρίχη μεταξύ του επικεφαλής της Mossad, Yossi Cohen και του τούρκου υφυπουργού Εξωτερικών Feridun Sinirlioglu, δεν

² Για σημεία του κειμένου της τελικής συμφωνίας εξομάλυνσης, Barak Ravid, “Israel and Turkey reach reconciliation deal”, *Haaretz*, 26/06/2016, <http://www.haaretz.com/israel-news/.premium-1.727205>

δεσμεύει το Ισραήλ υπέρ του πολυπόθητου -ιδίως για τους Αμερικανούς- τουρκο-ισραηλινού αγωγού. Στην πέμπτη παράγραφο της αρχικής συμφωνίας, όπως αυτή διέρρευσε στην εφημερίδα *Haaretz*, αναφέρεται ότι εφόσον επιτευχθεί η εξομάλυνση των διμερών σχέσεων “η Τουρκία και το Ισραήλ θα εξερευνήσουν [την πιθανότητα] συνεργασίας στον τομέα του φυσικού αερίου- με την Τουρκία να αγοράζει αέριο από τα υποθαλάσσια πεδία του Ισραήλ και να κατασκευάζει έναν αγωγό φυσικού αερίου **που θα διέρχεται μέσω Τουρκίας και δια του οποίου το Ισραήλ θα εξάγει αέριο στην Ευρώπη**”.³ (η έμφαση του συντάκτη)

Η εξερεύνηση της πιθανότητας συνεργασίας δεν συνεπάγεται υποχρεωτικά την επίτευξη συνεργασίας, ενώ **το ενδεχόμενο εξαγωγής ισραηλινού αερίου μέσω Τουρκίας στην Ευρώπη είναι υπό τις παρούσες συνθήκες μάλλον εξωπραγματικό με δεδομένη την ανυπαρξία υποδομών διαμετακόμισης του ισραηλινού αερίου μέσω της Τουρκίας**. Αυτό άλλωστε φαίνεται να το αναγνωρίζει πλέον ακόμη και ο υπουργός ενέργειας του Ισραήλ κ. Steinitz που πρόσφατα τάχθηκε υπέρ του τουρκο-ισραηλινού σχεδίου προκαλώντας την επίσημη αντίδραση της Λευκωσίας, η οποία ζήτησε εξηγήσεις για τις δηλώσεις Steinitz κατά την επίσκεψη Αναστασιάδη στο Ισραήλ στις 24 Ιουλίου 2016.⁴ Ο ισραηλινός υπουργός πλέον φαίνεται να μεταθέτει το ενδεχόμενο εξαγωγής ισραηλινού αερίου προς την Ευρώπη μέσω Τουρκίας στο απώτερο μέλλον, όταν και εάν ανακαλυφθούν νέες εξαγώγιμες ποσότητες αερίου εντός της ισραηλινής ΑΟΖ.⁵ Η θέση αυτή αποτελεί σημαντική μετατόπιση από τις προηγούμενες τοποθετήσεις ισραηλινών αξιωματούχων όπως άλλωστε καταγράφονται και στο προσχέδιο της συμφωνίας της Ζυρίχης, οι οποίες έκαναν λόγο για εξαγωγή αερίου μέσω Τουρκίας στην Ε.Ε.

Οι λόγοι για τη μετατόπιση αυτή είναι ενδεικτικοί της ωρίμανσης του σχεδίου εξαγωγής αερίου προς την τουρκική αγορά στο εσωτερικό του Ισραήλ, αλλά ταυτόχρονα αντανakλά την εκ μέρους των Ισραηλινών συνειδητοποίηση των αντικειμενικών οικονομικών δυσκολιών που θα είχε η υλοποίηση ενός τέτοιου εγχειρήματος διαμετακόμισης. Ακόμη και εάν κατασκευαζόταν ένας αγωγός που θα μπορούσε να μεταφέρει 10 ΔΚΜ/Ε (Δις Κυβικά Μέτρα/Ετος) από το σημείο εισόδου του ισραηλινού αερίου στο τουρκικό δίκτυο (στην Αλεξανδρέττα ή τη Μυρσίνη) στην Ανατολική Θράκη, η πορεία του ισραηλινού αερίου προς την Ευρώπη θα προσέκρουε σε έναν άλλο τοίχο: την απουσία δυναμικότητας σε υπάρχοντα ή υπό κατασκευή δίκτυα μεταφοράς αερίου που συνδέουν την Τουρκία με την ευρωπαϊκή αγορά, καθώς από τη στιγμή που το αέριο θα φτάσει στα ευρω-τουρκικά σύνορα θα πρέπει να κατασκευαστεί νέος αγωγός για να το μεταφέρει στον τελικό καταναλωτή στην Κεντρική ή τη Νοτιοανατολική Ευρώπη.

Η Ελλάδα δεν θα επιτρέψει να χρησιμοποιηθεί η δυναμικότητα της β' φάσης λειτουργίας του αγωγού TAP που διέρχεται μέσω Ελλάδος για να μεταφέρει ισραηλινό αέριο στην Ιταλία όσο παραμένει “εν ζωή” ο

³ Για το κείμενο της συμφωνίας, Rabak Ravid, “Five Years After Gaza Flotilla Raid, Israel and Turkey Reach Understanding on Ending Crisis”, *Haaretz*, 17/12/2015, <http://www.haaretz.com/israel-news/1.692478>

⁴ «Διευκρινήσεις για τη συμφωνία Τουρκίας-Ισραήλ θα ζητήσει η Λευκωσία», *Φιλελεύθερος*, 23/07/2016, <http://www.philenews.com/el-gr/eidiseis-politiki/39/323997/ypex-diefkriniseis-gia-tin-symfonia-israil-tourkias-tha-zitisei-i-lefkosia>

⁵ “I think that it is quite likely that Israel will export natural gas to Turkey. And maybe also in the future we will export natural gas to Europe through the Turkish gas transmission system that is now under construction. I think it is good for Turkey. It is good for Israel”, Συνέντευξη Yuval Steinitz στην *Hurriyet*, Merve Erdil, “Israeli Gas may reach Turkey in three years”, *Hurriyet*, 01/07/2016, <http://www.hurriyetdailynews.com/israeli-gas-may-reach-turkey-in-three-years-israeli-energy-minister-says.aspx?pageID=238&nID=101103&NewsCatID=348>

αγωγός East Med, ενώ το σύνολο αυτής της δυναμικότητας έχει ούτως ή άλλως «δεσμευθεί» από αμερικάνες και ευρωπαϊκές εταιρίες για την εξαγωγή 10 ΔΚΜ/Ε από το Αζερμπαϊτζάν στην Ευρώπη που θα παραχθούν μετά την πλήρη αξιοποίηση του πεδίου Shah Deniz 2, δηλαδή μετά το 2025 το νωρίτερο. Θα πρέπει εν ολίγοις να κατασκευασθεί νέος αγωγός προς την Κεντρική Ευρώπη, ένας νέος Nabucco West, ο οποίος θα καταστήσει το κόστος του όλου εγχειρήματος απαγορευτικό. Αυτό φαίνεται να έχει πλέον καταστεί σαφές στο Ισραήλ το οποίο και βρισκόταν σε προνομιακή διαπραγματευτική θέση ισχύος έναντι της Τουρκίας στο εξάμηνο που μεσολάβησε από την υπογραφή της συμφωνίας πλαισίου στη Ζυρίχη έως την τελική συμφωνία εξομάλυνσης που ανακοινώθηκε στη Ρώμη στα τέλη Ιουνίου 2016.

Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι αυτό που έσπρωξε τον κ. Ερντογάν σε έναν επώδυνο για τον ίδιο συμβιβασμό ήταν η συνειδητοποίηση στην Άγκυρα της σχεδόν πλήρους περιφερειακής απομόνωσης της στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου μετά την κατάρριψη του ρωσικού Su-24 τον περασμένο Δεκέμβριο. Δεν είναι τυχαίο το ότι η συμφωνία της Ζυρίχης ανακοινώθηκε στα τέλη Δεκεμβρίου, μερικές μόλις εβδομάδες μετά το ρήγμα στις ρωσο-τουρκικές σχέσεις. Ούτε προφανώς είναι ακούσιο το γεγονός ότι η τελική τουρκο-ισραηλινή συμφωνία ανακοινώθηκε σχεδόν ταυτόχρονα με την απολογία Ερντογάν προς τον Ρώσο Πρόεδρο, ο οποίος μάλιστα είχε προηγουμένως ενημερωθεί από τον κ. Netanyahu. Η περιφερειακή απομόνωση της Τουρκίας υποχρέωσε τον κ. Ερντογάν να προβεί σε ζωτικής σημασίας παραχωρήσεις έναντι του Ισραήλ στο βασικό ζήτημα το οποίο παρεμπόδιζε την ολοκλήρωση της διαδικασίας εξομάλυνσης: την απευθείας τουρκική πρόσβαση στη Γάζα και την ανάσχεση των στρατιωτικών δραστηριοτήτων της Χαμάς στην Τουρκία.

Όλες οι άλλες πτυχές, η επίσημη συγγνώμη του Ισραήλ, οι αποζημιώσεις στις οικογένειες των θυμάτων του Μαβί Μαρμαρά ύψους \$20 εκατομμυρίων και η άρση των ποινικών και αστικών διώξεων στα τουρκικά δικαστήρια εναντίον των ισραηλινών στρατιωτών είχαν ουσιαστικά αποφασισθεί ήδη από το 2013. Η ολοκλήρωση της διαδικασίας περισσότερο καθυστέρησε λόγω αιγυπτιακών αντιδράσεων για τον τουρκικό ρόλο στη Γάζα και την ανάγκη να μην ενθαρρυνθεί και να μη δυναμώσει η Χαμάς ως απόρροια της συμφωνίας, κάτι που μόνο μερικώς επέτυχε. Από την πλευρά του το Ισραήλ αξιοποίησε την «βιασύνη» του κ. Ερντογάν να διορθώσει τις βεβιασμένες κινήσεις του στη Συριακή σκακιέρα για να περάσει παράλληλα το μήνυμα στον κ. El-Sissi ότι οι εξαγωγές ισραηλινού αερίου προς τα τερματικά υδροποίησης της Αιγύπτου δεν πρέπει να θεωρούνται δεδομένες, δηλαδή ότι το Ισραήλ έχει εναλλακτικές επιλογές.

Αυτό φυσικά δεν σημαίνει ότι η Τουρκία απέτυχε να αποσπάσει σημαντικά οφέλη από τη συμφωνία για τα οποία ωστόσο δεν πρέπει να είμαστε υπερβολικοί. Η Τουρκία κατά βάση κέρδισε την «παύση διπλωματικών εχθροπραξιών» με το Ισραήλ η οποία, **ανάλογα και με τις αντιδράσεις της Ελλάδος, της Κύπρου και της Αιγύπτου, θα μετεξελιχθεί είτε σε μια Ψυχρή Ειρήνη (Cold Peace)⁶ είτε σε μια στρατηγική επανασύγκλιση μεταξύ Άγκυρας - Τελ Αβίβ με εξαιρετικά αρνητικές συνέπειες για τον Ελληνισμό.** Η Τουρκία επέτυχε παράλληλα να άρει το ένα από τα τρία σοβαρά πολιτικά εμπόδια που εμποδίζουν την κατασκευή του τουρκο-ισραηλινού αγωγού, αν και από πλευράς Τουρκίας η υπόθεση εισαγωγής ισραηλινού αερίου αποτελεί αποκλειστικά μια πρωτοβουλία ιδιωτικών εταιριών που με επικεφαλής τις Zorlu και Turcas ανταγωνίζονται την κρατική εταιρία BOTAS, ελέγχοντας ήδη το 25% της τουρκικής αγοράς αερίου.

⁶ Barcin Yinanc, "Turkey's cold peace with Israel", *Hurriyet Daily News*, 28/06/2016

Στο ενεργητικό της συμφωνίας για την Τουρκία συγκαταλέγονται επίσης η αποζημίωση των \$20 εκατομμυρίων και η μερική ενίσχυση της πολιτικής νομιμοποίησής της έναντι του Παλαιστινιακού λαού χάρις στη ροή ανθρωπιστικής βοήθειας 10 τόνων στους αποκλεισμένους της Γάζας και την κατασκευή νοσοκομείου, μονάδας αφαλάτωσης και εργοστασίου παραγωγής ηλεκτρισμού (μαζί με τη Γερμανία) που θα βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσης των κατοίκων της περιοχής. Είναι σημαντικό να υπογραμμισθεί το “μερική”, καθώς μερίδα της Hamas θα ασκήσει δημόσια κριτική κατά της τουρκο-ισραηλινής συμφωνίας διότι η Τουρκία υποχώρησε στο βασικό αίτημα άρσης του αποκλεισμού της Λωρίδας της Γάζας. Ο δε ηγέτης της Fatah και Πρόεδρος της Παλαιστινιακής Αρχής κ. Mahmoud Abbas θα πληγεί ως αποτέλεσμα της πολιτικής ενδυνάμωσης που θα καρπωθεί η Χαμάς από την εφαρμογή της συμφωνίας και τα ανθρωπιστικά οφέλη που αυτή η εφαρμογή θα δημιουργήσει σε τοπικό επίπεδο.⁷

Εάν κανείς εξαιρέσει το γεγονός ότι το Τέλ Αβίβ δεν έκανε αποδεκτό το αίτημα Ερντογάν για άρση του αποκλεισμού της Γάζας, είναι ασαφές το ποιο θα είναι το πραγματικό κέρδος του Ισραήλ από τη συμφωνία καθώς μένει να αποδειχθεί το κατά πόσο η Τουρκία αφενός θα βοηθήσει στον επαναπατρισμό των αιχμαλώτων και των νεκρών ισραηλινών στρατιωτών που κρατούνται από τη Χαμάς στη Γάζα και το κατά πόσο η Τουρκία όντως θα τηρήσει την υπόσχεσή της ότι θα απαγορεύσει τη δραστηριότητα του στρατιωτικού σκέλους (Izzadin al-Qassam Brigades) της εν λόγω τρομοκρατικής οργάνωσης από το έδαφος της.

Η δυνατότητα αυτή της Τουρκίας ήδη αμφισβητείται ανοικτά από πρώην υψηλόβαθμους συνεργάτες του κ. Netanyahu όπως ο τέως Σύμβουλος Εθνικής Ασφαλείας του ισραηλινού πρωθυπουργού, Στρατηγός Yaakov Amidror.⁸ Είναι επίσης ιδιαίτερος ασαφές κατά πόσο η αθρόα χρηματοδότηση που λαμβάνει η Χαμάς στην Τουρκία από διάφορους αμφιβόλου προελεύσεως φορείς μπορεί να ελεγχθεί και να περιορισθεί κατά τρόπο που δεν θα καταλήξει να χρηματοδοτεί τις επιχειρήσεις της Izzadin al-Qassam, ακόμη και εάν τελικά δεν θα χρησιμοποιηθεί το τουρκικό έδαφος από τη Χαμάς για στρατιωτική εκπαίδευση των μελών της οργάνωσης.

Το βασικό όφελος για το Ισραήλ είναι ότι επέβαλλε στην Τουρκία την de facto νομιμοποίηση του αποκλεισμού της Γάζας καθώς όλη η βοήθεια που η Άγκυρα θα στείλει στη Χαμάς θα διέλθει μέσω του ισραηλινού λιμένα της Ashdod όπου όλα τα φορτία θα υποβάλλονται σε εξαντλητικό έλεγχο. Επιπρόσθετο σημαντικό όφελος για το Ισραήλ είναι η άρση του τουρκικού βέτο για την ένταξη ή τη συνεργασία του Ισραήλ με διεθνείς οργανισμούς στους οποίους ήδη συμμετέχει η Τουρκία, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την άρση του τουρκικού βέτο στις 4 Μαΐου 2016 για την έναρξη της συνεργασίας του Ισραήλ με το NATO, κίνηση που σαφώς προμήνυε τη θετική κατάληξη των διαπραγματεύσεων εξομάλυνσης και επέτρεψε την ίδρυση μόνιμης ισραηλινής αντιπροσωπείας στην έδρα της Ατλαντικής Συμμαχίας.

Είναι πάντως σημαντικό να υπογραμμισθεί ότι η συμφωνία τέθηκε ενώπιον του ισραηλινού υπουργικού συμβουλίου για θέματα εθνικής ασφάλειας ως «πετελεσμένο γεγονός» που έπρεπε να εγκριθεί ή να

⁷ Stuart Winer, “Hamas rejects Turkish-Israeli deal”, *Times of Israel*, 28/06/2016, <http://www.timesofisrael.com/behind-the-scenes-hamas-rejects-israel-turkey-reconciliation/> & Yaakov Amidror, “The Importance of Interests in Israel-Turkey Reconciliation”, *BESA Perspectives Paper* #347, 05/07/2016.

⁸ Yaakov Amidror, *ibid*.

απορριφθεί ως έχει σε μια ενδεχόμενη προσπάθεια να προληφθούν οι αντιδράσεις της κοινής γνώμης που ήταν κατά κύριο λόγο εναντίον της συμφωνίας λόγω της εχθρότητας στη Χαμάς. Η εχθρότητα αυτή μεταφέρθηκε στο εσωτερικό του Ισραηλινού Συμβουλίου Ασφαλείας όπου μέχρι και 24 ώρες πριν την κατάθεση της συμφωνίας η πλειοψηφία ήταν 5-4 κατά της συμφωνίας. Ο ισραηλινός Πρωθυπουργός έδωσε μάχη για να περάσει τη συμφωνία και πάλι υπήρξαν τρεις υπουργοί, όλοι αρχηγοί ισραηλινών κομμάτων που τοποθετούνται στα δεξιά του Likud, οι οποίοι καταψήφισαν τη συμφωνία συμπεριλαμβανομένου του Υπουργού Άμυνας, κ. Lieberman, αμφισβητώντας μεταξύ άλλων το κατά πόσο η Τουρκία θα βοηθήσει πραγματικά στο να βρεθούν οι νεκροί και αγνοούμενοι ισραηλινοί στρατιώτες στη Γάζα.⁹ Ο διχασμός του ισραηλινού υπουργικού συμβουλίου είναι ενδεικτικός και του βαθμού στον οποίο έχει δηλητηριασθεί η εμπιστοσύνη μεταξύ των δύο πλευρών στο επίπεδο ασφάλειας. Αυτή η δηλητηρίαση σε συνδυασμό με το επίπεδο ανασφάλειας και αβεβαιότητας –ιδίως μεταξύ του ισραηλινού μηχανισμού ασφαλείας και των Ισραηλινών Ενόπλων Δυνάμεων- που δημιούργησε το πραξικόπημα της 15^{ης} Ιουλίου αποτρέπει μια ταχεία και ουσιαστική επανασύγκλιση των στρατηγικών συμφερόντων των δύο πλευρών, ιδίως σε στρατιωτικό επίπεδο. Όπως αναφέρει ακόμη και ο *Economist*, “it is premature to expect that, with resumption of full diplomatic ties, Israel and Turkey will once again be the close strategic allies they once were. There is still lingering suspicion-Israel’s security establishment is wary of ties built up between Erdogan loyalists at the head of Turkey’s intelligence services, and Iranian officials. “It is hard to see how we can resume the level of relationship we once had while Erdogan remains at the top of the pyramid”, said a senior Israeli officer recently”.¹⁰

Η δε Dr. Galia Lindenstrauss του INSS (Institute for National Security Studies), αν και συμφωνεί με την παρούσα ανάλυση, αφήνει ανοικτό το ενδεχόμενο επανέναρξης της στρατιωτικής συνεργασίας μεταξύ των δύο κρατών σε επίπεδο εξοπλιστικών προγραμμάτων τονίζοντας ότι «With respect to operational cooperation, the level of suspicion between the parties is still high and will likely make meaningful cooperation difficult. Nonetheless, most probably within the framework of broader cooperation forums Israel will indirectly be able to assist the international coalition operating against the Islamic State, in which Turkey is a member. It seems that the likelihood of Israel’s sale of advanced equipment to Turkey is greater, although Turkey is currently demanding more than in the past as to knowledge sharing in order to develop its own defense industries”.¹¹

Σε κάθε περίπτωση με την πάροδο του χρόνου ίσως να καταστεί σαφές ότι η Τουρκία δεν μπορεί να βοηθήσει το Ισραήλ στη Γάζα έναντι της Χαμάς και ότι τα στρατηγικά τους συμφέροντα εξακολουθούν να αποκλίνουν ιδίως σε ότι αφορά τις σχέσεις Τουρκίας-Ιράν. Το Ισραήλ δεν πρόκειται να επιτρέψει στην Τουρκία να αναδειχθεί σε παράγοντα επηρεασμού της επίλυσης του Παλαιστινιακού και η Τουρκία δεν μπορεί να κάνει τίποτε για να στηρίξει τα συμφέροντα του Ισραήλ στη Συρία το οποίο το Ισραήλ δεν μπορεί να διασφαλίσει μέσω της Ρωσίας (καταπολέμηση τζιχαντιστών και Συριακής Μουσουλμανικής Αδελφότητας) ή να προστατεύσει το ίδιο μονομερώς (μεταφορά ιρανικού οπλισμού προς τη Hezbollah). Για αυτό ακριβώς και είναι δύσκολο να καλυφθεί το γεωστρατηγικό κενό εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο

⁹ “Israeli government approves reconciliation deal with Turkey”, *i24news*, 29/06/2016, <http://www.i24news.tv/en/news/israel/politics/118302-160629-netanyahu-faces-tough-cabinet-meeting-over-israel-turkey-deal-approval>

¹⁰ “Tough times, bold measures: Israel and Turkey restore relations”, *The Economist*, 27/06/2016

¹¹ Galia Lindenstrauss, “Israel-Turkey Normalization: Can relations turn over a new leaf?”, *INSS Insight* #832, (Tel Aviv: 29/06/2016).

κρατών που θα επιτρέψει στην ισραηλινή κυβέρνηση να δεσμεύσει προς την Τουρκία περίπου το ήμισυ του συνόλου των δυνητικών ισραηλινών εξαγωγών (συγκεκριμένα 160-200 δις κυβικά μέτρα επί συνόλου 350) για την επόμενη 20ετία. **Αγωγοί αξίας 2,5-4 δις \$ που θα πρέπει να λειτουργήσουν σε βάθος δεκαετιών δεν τείνουν να κατασκευάζονται όταν υπάρχει τέτοιο κενό πολιτικής εμπιστοσύνης, ιδίως σε μια τόσο έκρυθμη γεωπολιτική ζώνη όπως αυτή της Ν.Α. Μεσογείου.**

Πρέπει να προηγηθούν χρόνια επίπονων διαπραγματεύσεων για την επίτευξη μιας εμπορικής συμφωνίας μεταξύ των δύο κοινοπραξιών, ιδίως εάν το ισραηλινό αέριο πουληθεί στην πλατφόρμα παραγωγής του Λεβιάθαν και οι τουρκικές εταιρίες αναλάβουν το συνολικό κόστος κατασκευής του αερίου από την πλατφόρμα παραγωγής έως το τουρκικό δίκτυο των αγωγών αφού ο αγωγός διασχίσει για 300 περίπου χλμ την Κυπριακή ΑΟΖ. Οι δηλώσεις του κ. Steinitz, όπου είναι αξιοσημείωτο ότι ο τούρκος ομόλογος του και ο τούρκος πρωθυπουργός παρέμειναν σιωπηλοί, είναι εκείνες που πυροδοτούν το κλίμα υπέρ του τουρκο-ισραηλινού αγωγού επιχειρώντας να δημιουργήσουν την εικόνα ότι η άδεια του ισραηλινού υπουργικού συμβουλίου θα πρέπει να θεωρείται λίγο πολύ ως δεδομένη.

Και πρέπει εν προκειμένω να καταστεί σαφές ότι η ισραηλινή κυβέρνηση θα είναι απολύτως συνυπεύθυνη για την ενδεχόμενη κατασκευή ενός τέτοιου αγωγού διότι θα πρέπει να εγκριθεί η άδεια εξαγωγής του ισραηλινού αερίου προς την Τουρκία και θα πρέπει να αδειοδοτηθεί ο αγωγός τουρκικών συμφερόντων μέσα από την ισραηλινή ΑΟΖ, ενός αγωγού ο οποίος εάν κατασκευασθεί πριν τη λύση του Κυπριακού, θα κατασκευασθεί σε βάρος ζωτικών συμφερόντων του Κυπριακού Ελληνισμού και παρά τη θέληση της Λευκωσίας. Ένας αγωγός προς την Τουρκία, που είναι τεχνικά εφικτός, μπορεί να είναι προς το συμφέρον της Delek και των λοιπών εταιριών ανάπτυξης του Λεβιάθαν αλλά δεν πρόκειται να είναι προς το μακροπρόθεσμο συμφέρον του Ισραήλ, γιατί οι ποσότητες αυτές αντιπροσωπεύουν το 45%-57% του συνόλου των ισραηλινών εξαγωγών που θα δεσμευθούν για 20 έτη πηγαίνοντας σε μια αγορά, μέσω ενός αγωγού, και θα τιμολογηθούν με μια τιμή, χωρίς τη δυνατότητα άμεσης διαμετακόμισης τους στην Ευρώπη.

Για την Τουρκία ωστόσο το ισραηλινό αέριο δεν πρόκειται να καλύψει παρά μόνο το 11% των τουρκικών αναγκών έως το 2025, την ώρα που η Τουρκία έχει άμεσα διαθέσιμους 6 εναλλακτικούς παρόχους φυσικού αερίου. Η αγοραστική ισχύς είναι καταφανώς υπέρ της Τουρκίας και όχι του Ισραήλ, κάτι που δεν θα ίσχυε εάν οι ισραηλινές εταιρίες υδροποιούσαν το αέριο στα αιγυπτιακά τερματικά. Μια τέτοια λύση, αν και θα είχε αρχικά μικρότερο περιθώριο κέρδους για τις ισραηλινές εταιρίες, θα τους έδινε τη δυνατότητα να έχουν πρόσβαση σε περισσότερες αγορές, συμπεριλαμβανομένων και των ασιατικών, όπου οι τιμές είναι υψηλότερες από αυτές που θα μπορούσαν να αποσπάσουν πουλώντας στην Ευρώπη.

Η πώση των τιμών εδώ και 19 μήνες, που συμπαρασύρθηκαν από την πτώση των τιμών του αργού πετρελαίου, λειτουργούν αποτρεπτικά της αιγυπτιακής επιλογής βραχυπρόθεσμα αλλά προσφέρουν πολύ μεγαλύτερη ασφάλεια ζήτησης για τον εξαγωγέα, όπως και την προσμονή ενός καλύτερου τιμολογιακού περιβάλλοντος μετά το 2022, δηλαδή 1-2 χρόνια αφού αρχίσουν οι εξαγωγές είτε του κυπριακού, είτε του ισραηλινού αερίου. Το 2019 πάντως είναι μάλλον απίθανο να επιβεβαιωθούν οι προβλέψεις του κ. Steinitz –που βλέπει την εξαγωγή αερίου προς την Τουρκία ακόμη και μέσα σε διάστημα 3 ετών- εκτός και εάν οι δύο πλευρές καταλήξουν σε συμφωνία πώλησης μέσα στο 2016, κάτι που επίσης πρέπει να προϋποθέτει από πλευράς μας και την έως τότε επίλυση του Κυπριακού. Η παραγωγή και μόνο του αερίου από το Λεβιάθαν θέλει 36-42 μήνες.

Το ενδεχόμενο υλοποίησης ενός τουρκο-ισραηλινού αγωγού θα έχει άλλωστε καταλυτικές επιπτώσεις σε όλο το διαμορφούμενο πλέγμα ενεργειακών συμφερόντων στην Ν.Α. Η υλοποίηση ενός τέτοιου αγωγού είναι προφανές ότι θα κατέστρεφε την οποιαδήποτε πιθανότητα κατασκευής του αγωγού East Med προς την Ελλάδα, καθώς το Ισραήλ δεν έχει επαρκή αποθέματα για να ικανοποιήσει τις αγορές Τουρκίας, Ιορδανίας και του East Med. **Σε περίπτωση τουρκο-ισραηλινού αγωγού, ο East Med ίσως θα έχει περισσότερη τύχη εάν στηριζόταν σε μελλοντικά αιγυπτιακά αποθέματα όπου η δυναμική νέων ανακαλύψεων και διεξαγόμενης εξερεύνησης είναι πολύ ισχυρότερη και πολύ πιο πολλά υποσχόμενη συγκριτικά με το Ισραήλ.**

Στην περίπτωση της Κύπρου, τουρκο-ισραηλινός αγωγός ο οποίος θα στηρίζεται στην Delek και τη Noble **θα καταστήσει σχεδόν αδύνατη την ανάπτυξη της Αφροδίτης υπό το υπάρχον κοινοπρακτικό σχήμα, ιδίως εάν οι εν λόγω εταιρίες επιχειρήσουν να δώσουν προτεραιότητα στον τουρκο-ισραηλινό αγωγό και όχι στην ανάπτυξη του κυπριακού πεδίου, το οποίο έχει παραμείνει στάσιμο 5 έτη μετά την ανακάλυψή του,** ενώ πλέον στην κοινοπραξία συμμετέχει ως αγοραστής και επενδυτής-παραγωγός του αερίου η ίδια εταιρία που ελέγχει και το τερματικό όπου το αέριο θα υδροποιηθεί, δηλαδή η Shell.

Θα είναι αδύνατον για την οποιαδήποτε κυπριακή κυβέρνηση να αποδεχθεί την παρουσία στην Κύπρο εταιριών που –στο υποθετικό σενάριο κατασκευής του τουρκο-ισραηλινού αγωγού- απέτυχαν ή καθυστέρησαν να αναπτύξουν κυπριακά αποθέματα αερίου, αλλά θα στηρίξουν με όλες τους τις δυνάμεις την κατασκευή ενός αγωγού που θα εξαγει αέριο στην Τουρκία από το Ισραήλ κατά τρόπο που θα παραβιάζει ζωτικά συμφέροντα της Λευκωσίας και θα τραυματίζει την κυπριακή κυριαρχία. Η τουρκο-ισραηλινή κοινοπραξία που θα συσταθεί για να κατασκευάσει τον αγωγό θα πρέπει να ζητήσει την άδεια της Λευκωσίας για να περάσει μέσα από την Κυπριακή ΑΟΖ. Υπάρχει κανείς που νομίζει ότι οι τουρκικές εταιρίες θα καταθέσουν μια τέτοια αίτηση στη Λευκωσία χωρίς να καταθέσουν αντίστοιχη αίτηση και στις αρχές του Ψευδοκράτους; 'Η ότι η Άγκυρα θα αδειοδοτήσει έναν τέτοιο αγωγό εάν δεν διασφαλίσει πριν και την "άδεια" του Ψευδοκράτους;

Η όλη διαδικασία αδειοδότησης ενός τουρκο-ισραηλινού αγωγού θα αποδειχθεί εξαιρετικά επίπονη και προβληματική για όλους τους εμπλεκόμενους, αλλά κυρίως τη Λευκωσία καθώς θα κληθεί να δώσει απαντήσεις σε μια σειρά αδυσώπητων ερωτημάτων. Πως είναι δυνατόν η Λευκωσία –και με βάση το διεθνές δίκαιο είναι μόνο η Λευκωσία που μπορεί να δεχθεί και να εγκρίνει αίτημα διέλευσης αγωγού από την ΑΟΖ της- να αποδεχθεί το αίτημα για το πέρασμα του τουρκο-ισραηλινού αγωγού την ώρα που η Τουρκία θα απαιτήσει ο αγωγός να εγκριθεί και από το "δεύτερο" κράτος που κατά την άποψη της υπάρχει στο νησί με το οποίο έχει μάλιστα υπογράψει και συμφωνία οριοθέτησης των ΑΟΖ τους από το 2012;

Πως θα τοποθετηθεί το Ισραήλ που στο μεταξύ θα έχει εγκρίνει την αδειοδότηση στο εν λόγω αίτημα σε ότι αφορά τη δική του ΑΟΖ; Δεν είναι σαφές στο Τελ Αβίβ ότι ενδεχόμενη υποβολή αίτησης για την έγκριση του αγωγού από ισραηλινές εταιρίες προς τις αρχές των Κατεχομένων –κατόπιν τουρκικής προφανώς απαίτησης- θα αποτελέσει έμμεση αναγνώριση των Κατεχομένων; Εάν από την άλλη πλευρά η Τουρκία δεν απαιτήσει την "συναδειοδότηση" του αγωγού από το Ψευδοκράτος, ενδεχόμενο που δεν πρέπει να αποκλεισθεί, **η Λευκωσία είναι δύσκολο να μπλοκάρει νομικά από μόνη της τη διέλευση του αγωγού,** αν και πρέπει να υπογραμμισθεί ότι ούτε η Τουρκία, ούτε το Ισραήλ έχουν υπογράψει τη συνθήκη του Montego Bay του 1982.

Σε αυτή την περίπτωση η Λευκωσία θα μπορούσε να καθυστερήσει και να μπλοκάρει για μεγάλο χρονικό διάστημα την υπόθεση απαιτώντας αλλαγές στην κατεύθυνση του αγωγού προσφεύγοντας ενδεχομένως ως έσχατο μέσο και στο Διεθνές Δικαστήριο με πάτημα τη μη-αναγνώρισή της από την Τουρκία και την αδυναμία της να ολοκληρώσει την αδειοδότηση επί του συνόλου της ΑΟΖ της λόγω της τουρκικής κατοχής και διαιρέσης του νησιού. Σε κάθε περίπτωση τόσο η Αθήνα όσο και η Λευκωσία πρέπει να κατανοήσουν ότι η προσφυγή στις πρόνοιες του Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας δεν πρέπει να θεωρηθεί ως πανάκεια καθώς το εν λόγω Δίκαιο δεν επιτρέπει σε κανένα κράτος να παρεμποδίσει μονομερώς την όδευση αγωγών ή καλωδίων από την ΑΟΖ του, αφού ωστόσο προηγηθεί σχετική διαβούλευση.

Υπό την άποψη αυτή το πρόσφατο κοινό ανακοινωθέν που υπογράφηκε στην Ιερουσαλήμ μεταξύ του Προέδρου Αναστασιάδη και του Πρωθυπουργού Netanyahu κατά την εκεί επίσκεψη του Κύπριου ηγέτη δεν μπορεί εφησυχάσει την ελληνική πλευρά. Στο κείμενο αναφέρεται επί λέξη ότι «resolving the outstanding issues between Turkey and Cyprus would greatly facilitate the pace of the development of future projects, which will proceed according to international law, as well as greatly enhance stability in the region».¹² Όπως είναι διατυπωμένη η ανακοίνωση της 24^{ης} Ιουλίου 2016, η κατασκευή ενός τουρκο-ισραηλινού αγωγού μέσω της Κυπριακής ΑΟΖ μπορεί να θεωρηθεί σύμφωνη με το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας. Εάν λοιπόν η Λευκωσία και η Αθήνα δεν μπορούν να βασιστούν αποκλειστικά (και ίσως ούτε κατά προτεραιότητα) στο Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας η βασική επιλογή αντίδρασης δεν μπορεί παρά να είναι πολιτική και δημοσίως διατυπωμένη.

Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να υπάρξει η επίσημη ενημέρωση της ισραηλινής κυβέρνησης στο πλαίσιο της υφιστάμενης δομημένης διμερούς και τριμερούς μας συνεργασίας, ότι ενδεχόμενη απόπειρα κατασκευής του ανωτέρω τουρκο-ισραηλινού αγωγού δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή από την Κυπριακή Δημοκρατία (ΚΔ) εν τη απουσία επίλυσης του Κυπριακού προβλήματος. Ενδεχόμενη δε παραγνώριση ή παραβίαση των κυριαρχικών συμφερόντων της ΚΔ στην οριοθετημένη ΑΟΖ της, η οποία μπορεί να προκύψει από την απόπειρα υλοποίησης του εν λόγω τουρκο-ισραηλινού αγωγού, ενδέχεται δυστυχώς να έχει σοβαρότατες αρνητικές συνέπειες στις υφιστάμενες συνεργασίες Κύπρου – Ισραήλ και τις σχέσεις Ελλάδος – Ισραήλ.

Παράλληλα δε, θα πρέπει να διευκρινισθεί αρμοδίως και επισήμως προς τις εταιρίες Delek Drilling & Avner Oil & Gas ότι η συνέχιση της συμμετοχής τους στην κοινοπραξία εκμετάλλευσης του πεδίου «Αφροδίτη» δεν συνάδει με ενδεχόμενη από μέρους τους υλοποίηση του τούρκο-ισραηλινού αγωγού, εάν αυτός κατασκευασθεί πριν την έναρξη της εμπορικής εκμετάλλευσης της Αφροδίτης και υλοποιηθεί ή επιχειρηθεί να υλοποιηθεί κατά τρόπο που παραβιάζει και καταστρατηγεί τα ζωτικά συμφέροντα της Κυπριακής Δημοκρατίας επί της οριοθετημένης ΑΟΖ της. Για να είναι αποτελεσματική η αποτροπή πρέπει να διατυπωθεί δημόσια και σαφώς στο πλαίσιο του ειλικρινούς διαλόγου που οφείλει να διέπει τις συνομιλίες μεταξύ εταιρών, και δη στρατηγικών εταιρών.

¹² Για το κείμενο της κοινής ανακοίνωσης ιδέ δικτυακό τόπο Γραφείο Πρωθυπουργού κράτους του Ισραήλ, <http://www.pmo.gov.il/English/MediaCenter/Spokesman/Pages/spokeJoint240716.aspx>, 24/07/2016